

BALOGH ROLAND MÁRK

Magyar nyelv és irodalom MA
MA, 9. félév
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Póczos Rita
egyetemi adjunktus, DE BTK

DIALEKTUSVÁLTÁS NYÍRVASVÁRI CIGÁNY KÖZÖSSÉGÉBEN

Kulcsszavak: *romani; dialektusváltás; attitűdvizsgálat; presztízs; akkomodáció*

Dolgozatomban a nyírvassvári cigányság körében lezajlott dialektusváltást vizsgálom.

A vizsgált közösség eredetileg a romani nyelv gurvári nyelvváltozatát beszélte. A 20. század közepe táján azonban cerhári nyelvű lakosok érkeztek a településre, ezzel pedig megkezdődött egy maradandó nyelvi változás, melynek eredményeképpen az 1960-as, 70-es évekre a közösség szinte egésze cerhári nyelvre váltott át. Dolgozatomban a következő kérdésekre keresem a választ:

1. Mi okozta a dialektusváltást?
2. A változás hirtelen vagy fokozatosan zajlott le?
3. A jelenlegi nyelvváltozatban felismerhetőek-e a gurvári dialektus elemei, és ha igen, milyen mértékben és formában vannak jelen?
4. Milyen attitűdök jellemzik a közösség tagjait az érintett nyelvváltozatokkal kapcsolatban?

Két vizsgálati eljárást alkalmaztam: dialektológiai vizsgálatot és attitűdvizsgálatot. Előbbi a második és a harmadik kérdést, utóbbi – a presztízsvizonyok felmérésére irányulva – az első és a negyedik kérdést igyekszik megválaszolni. Mindkét eljárást élőnyelvi interjúk keretében valósítottam meg. 34 fő állt rendelkezésemre. A dialektológiai vizsgálat során az adatközlőkkel félig strukturált interjúkat készítettem, melyek során átlagos, hétköznapi témák kifejtésére kértem őket (pl. ünnepek, népszokások, gyermeknevelés stb.). Az attitűdvizsgálat kötöttebb körülmények között zajlott: az adatközlők 4 felvételt hallgathattak meg, kettőt gurvári nyelven, kettőt cerhári nyelven. Minden hangfelvételt követően feltettem az adatközlőknek hat kérdést, melyek mentén megfogalmazhatták értékítéletüket a meghallgatott nyelvi minta közlőivel kapcsolatban.

Az eredmények alapján kijelenthető, hogy a dialektusváltás oka a két nyelvváltozat közötti presztízsvizonyból eredeztethető, a közösség tagjai ugyanis egyértelműen előítéletesebbek a gurvári beszélővel, mint a cerhári beszélővel. A dialektusváltás eredményei rámutattak arra, hogy a váltás nem hirtelen, hanem fokozatosab ment végbe, illetve a gurvári nyelv elemei leginkább a fonológiai részrendszerben maradtak meg, és legkevésbé a lexikális részrendszerben.